

TRIBUNA

REVISTĂ POLITICĂ ȘI CULTURALĂ

APARE SĂPTĂMÂNAL SUPT ÎNGRIJIREA UNUI COMITET

CUPRINSUL :

- C. Bucșan Mobilizarea armatei bulgare.
 Virgil Al. Popescu . O viitoare mare putere.
 D-r Onisifor Ghiбу . Biserica românească din Ardeal.
 V. P. Amintirile unui diplomat rus.
 G. Sima Literatură politică. — Dări de seamă. —

CRONICI :

Ortodoxie sau inconștiență? — Două cărți despre Ardeal. —
 Ajutorarea Ardelenilor. — O desiluzie. — Boicot în contra
 școalelor germane din România. — Un „enfant terrible”. —
 Sărbătorirea poetei Maria Cunțan. — O nouă batjocură
 nemțească: Deșteaptă-te Române.

REDACȚIA :
 „LIBRĂRIA STĂNCIULESCU”
 Bulevardul Elisabeta No. 5
 BUCUREȘTI

ADMINISTRAȚIA :
 SOC. AN. „RAMURI”
 Strada Licului No. 5
 CRAIOVA

PREȚUL 40 BANI

13448

A apărut:

Anul al X-lea, No. 33

BUCUREȘTI

13 Septembrie 1915

DRUM DREPT

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÂNALĂ

DIRECTOR: N. IORGA

REDACTORI: C. Ș. FĂGETEL și D. TÔMESCU

BGU Cluj / Central University Library Cluj

REDACȚIA și
ADMINISTRAȚIA:
CRAIOVA
— Strada Liceului No. 6 —

ABONAMENT ANUAL:
In țară Lei 10
In strălănătate . . . 12

Numărul 20 bani

„TRIBUNA“

REVISTĂ POLITICĂ ȘI CULTURALĂ SĂPTĂMÂNALĂ

MOBILIZAREA ARMATEI BULGARE

În aceste momente tragice pentru poporul bulgar, Țarul Ferdinand trebuie să fie vesel. Visul lui tainic s'a împlinit: Bulgaria a trecut, prin surprindere, pe drumul intereselor ungurești.

Multă vreme s'a crezut, că în palatul regal din Sofia veghează neobosit și se sbuciumă un rege. Acum se vede mai bine, că în dosul uniformei regale era ascuns contele Muranyi. Un ungar adevărat, căruiia patria sa natală îi încredinșase o misiune pe tronul Bulgariei.

La 1913 el a încercat să înfăptuiască o Bulgarie mare, care să se întindă până dincolo de hotarele ei firești. Dacă ar fi fost să se facă voia lui, Serbia, cu toată comoara ei de eroism, ar fi ajuns o biată provincie nenorocită, lăsată la discreția Ungurilor, iar România închisă pentru totdeauna între Carpați și Dunăre. Nu Bulgarii istoviți în războiul cu Turcii, ei mai întâi interesele ungurești cereau o Bulgarie atotputernică în Balcani, ca o veșnică amenințare în calea aspirațiilor naționale ale Românilor și ale Sârbilor.

Firul acestui plan negru, zădărnici odată, se toarce acum din nou. Țarul Ferdinand vrea cu orice preț să strivească pe Sârbi și să izoleze România, de a cărei mărire să înfioară împreună cu tot neamul unguresc. De un an de zile, el lucrează în tăcere, fără zăbavă și cu stăruința unui misionar fanatic, ca să-și poată arunca țara în războiu, alături de Turci și de Unguri. — Poporul bulgar e plin de încăpăținare și greu de pornit. A năvălit deci o armată întreagă de agenți străini, cari au zăpăcit lumea cu prelinse victorii germane și cu fantastice orori sârbești în Macedonia. Și în sfârșit, după o trudă nemăsurat de grea, cu minciuna și cu teroarea, Regele a biruit. Fără votul majorității parlamentare și în contra voinței poporului, în Bulgaria s'a decretat mobilizarea generală...

Dumnezeu știe ce poate fi în sufletul acestui soldat bulgar, care se îndreaptă azi spre frontiera sârbească. Va fi și multă ură împotriva Sârbului, dar va fi și multă îndoială. În clipa de reculegere el trebuie să-și dea seama, că

aleargă, mânat de Regele său, spre prăpastie. Căci oricâte înfrângeri irecătore ar suferi Sârbii, prinși acum între doi dușmani însetați de răz bunare, victoria finală va fi a lor, fiindcă nu este putere pe lume, care să poată îngenuchia pe toți aliații și prietenii Serbiei. Și atunci, acolo pe câmpiile Macedoniei se va deschide mormântul, în care să se îngroape neafâr narea Bulgariei.

Dar cu tot dezastrul, care se poate prezice de acum pentru Bulgari, Țarul Ferdinand e totuș un biruitor. Ori, mai lămurit spus, Ungurul fanatic, contele de Muranyi este acest biruitor. El aruncă azi în cumpăna războiului o armată proaspătă de patru sute de mii de oameni. Un dar în adevăr regal pentru Unguri și pentru Germanii aliași. Ungurul de pe tronul Bulgariei și-a împlinit astfel misiunea cu prisosință. Indiferent, că armatele lui vor fi până la urmă zdrobite, el aprinde din nou, la timp potrivit, toate patimile în Balcani, și, poate, cu concursul lui se va deschide mâine un nou drum spre Constantinopol.

Atâta-i cereau interesele ungurești. Și atât e de ajuns pentru ca să se întunece orizontul țării noastre.

Dacă la 1913 pe câmpiile Macedoniei era în joc soarta Ardealului,—acum, la 1915, aici, mai aproape, pe valea Timocului se decide soarta neamului nostru întreg.

Între două focuri, cu ofensiva Austro-Germanilor în față și cu atacul pe la spate al armatelor bulgare, Serbia, oricât de eroică, fără alt sprijin nu va putea rezista multă vreme. Ea va trebui să cadă, sfârșită, sub loviturile dușmanilor înzecit de puternici. Și atunci dela Orșova până la porțile Bizanțului se va ridica un zid, care nu se va putea sparge până la sfârșitul războiului, ori care ar fi rezultatul pe celelalte fronturi de luptă ale Europei. Iar în umbra acestui zid, țara noastră va rămâne ascunsă, izolată, neputincioasă și umilită, la discreția d-lui Marghiloman, și sub privirile batjocoritoare ale jandarmului ungar dela Predeal...

Dacă tratatul dela București nu ne mai obligă, și nici suferințele Ardealului nu ne mai mișcă, pentru libertatea țării și pentru demnitatea neamului acestuia sântem datori acum să uzăm de ultimele mijloace, ca să zădărniciim încă odată și definitiv satanicele planuri ale Țarului Ferdinand.

Gândul nostru se îndreaptă rugător spre guvernul României. La el se strâng azi toate speranțele noastre, și dela el ne poate veni toată nenorocirea.

O VIITOARE MARE PUTERE

După terminarea războiului actual, una din preocupările cele mai de seamă a oamenilor politici sârbi și români, va fi desigur păstrarea achizițiilor ce aceste două state vor fi dobândit în urma sacrificiului de sânge și de oameni. Interesele lor fiind identice, având atât România cât și Serbia aceași prieteni și aceași dușmani, conducătorii lor vor trebui să se gândească la o alianță mai intimă, la o uniune vamală, ba chiar la o confederație a cărei înfăptuire va fi menită să rezolve multe din chestiunile cari îngrijorează pe patrioții români și sârbi. Unirea acestor două state ar avea darul să pue în inferioritate vădită pe toți dușmanii comuni actuali și viitori.

Ungaria viitoare va forma un stat de cel mult 10 milioane locuitori; Bulgaria nu va depăși în cazul cel mai bun cinci milioane, pe când România și cu Serbia la un loc vor forma o confederație cu o populație de cel puțin 25.000.000.

Această alianță defensivă și ofensivă, unire vamală sau confederație, cum vom voi să o alcătuim, ne va pune la adăpostul oricărui atac din afară, căci singurii noștri dușmani, vor fi pe viitor Ungurii și Bulgarii, cari împreună nu vor număra decât 15 milioane față de 25 milioane Româno-Sârbi. Admitem chiar, că Austria — care după războiu va putea să aibă o populație mai mare de 10 milioane — va forma și mai departe împreună cu Ungaria un singur stat, tot nu vom fi în inferioritate, căci și atunci populația României împreună cu a Serbiei, va egala pe cea a Austro-Ungariei viitoare și a Bulgariei.

Prin această unire vamală sau confederație, se rezolvă însă pentru România și o a doua chestie de o importanță primordială: aceasta este eșirea la mare. Serbia căpătând o eșire la Adriatică vom putea beneficia și noi de dânsa și nu vom mai fi la cheremul Dardanelor, în timp de războiu, căci în timp de pace ne este egal ori cine le-ar poseda. De la Severin la Adriatică nu este *mult* mai departe ca de la Severin la Constanța. Datoria noastră va fi ca să contribuim la dezvoltarea unei rețele de căi ferate cât mai întinsă care să ducă de la Dunăre la Adriatică și atunci va fi rezolvată și pentru noi chestia strămtorilor.

În cazul unui nou conflict, ne vom putea seurge produsele noastre pe această nouă cale, fără ca să ne pese de o nouă închidere a Dardanelor. Dacă chiar nu ar

mai fi alte argumente, aceste două ar fi absolut suficiente pentru a ne convinge despre necesitatea unei alianțe între România și Serbia de mâine. Asigurate astfel în contra oricărui atac din afară, ambele state vor putea să se gândească numai la consolidarea situațiunei lor interne, lucrând cu asiduitate pentru propășirea și înflorirea popoarelor lor.

Prin această alianță, se va rezolva și o altă chestiune foarte importantă și anume alipirea Croației și a Slavoniei la Serbia, cari, după limba ce se vorbește în aceste două țări, trebuesc de drept alipite Serbiei. Se știe însă că diferența de religie—Croații și Slovenii sunt catolici—a fost totdeauna o piedică la înfăptuirea acestei uniri, existând totdeauna un antagonism foarte pronunțat—in timpul din urmă mai atenuat—între Sârbi și Croați. Formarea unei Confederații Sârbo-Croato-Montenegreno-Slavone—in care fiecare stat să-și păstreze autonomia sa completă, ar rezolva—spre mulțumirea tuturor—această delicată chestiune.

Și această unire s'ar putea înfăptui, păstrându-și fiecare din cele 5 state, cea mai completă autonomie. Fiecare stat *cu legile sale, cu constituția sa, cu armata sa, cu dinastia sa.*

Singura legătură, mai ales între Serbia și România—între celelalte unirea poate să fie și mai intimă—ar fi o uniune vamală și o convenție militară.

Uniunea vamală ar rezolva chestia eșirei la mare, convenția militară ne-ar pune atât pe noi cât și pe Sârbi la adăpostul oricărui atac din partea Ungurilor și a Bulgarilor, deci a oricărui atac, căci Rușii nu se vor gândi nici odată să ne atace, mai ales când vom avea o alianță atât de intimă cu Serbia.

Repetăm, o alianță strânsă între România mare și Serbia mare—cuprinzând Croația, Slavonia, Dalmația și Muntenegru—nu poate să fie decât în folosul acestor state, fiindcă nici unul dintre popoarele lor nu au interese contrare, cari să o escludă. Dimpotrivă printr'o astfel de alianță, determinată de interese absolut identice, s'ar înfăptui o nouă mare putere aici în Sud-Estul Europei, care în concertul european, în mod firesc ar lua locul monarhiei Austro-Ungare, redusă după războiul la rolul unui stat de mâna a doua.

Virgil Al. Popescu.

BISERICILE ROMÂNEȘTI DIN TRANSILVANIA¹⁾

1) Biserica ortodoxă română.

Biserica ortodoxă română din Transilvania, e tot atât de veche ca și poporul român însuș. Organizația ei trebuie să fi fost multă vreme, potrivit împrejurărilor externe vitrege, destul de primitivă; ceea ce e sigur însă, e că ea n'a fost izolată de Biserica Românilor din Principate, cu care în multe privințe a fost chiar una. Cel puțin din sec. XVI încoace ea și-a avut un mitropolit al ei la Bălgrad (Alba-Iulia), peste alți episcopi mai vechi. În sec XVII mitropolitul, care se hirotonia la București, își zicea: „arhiepiscop și mitropolit al Sfintei mitropolii a Bălgradului, al Vadului, al Șilvașului, al Făgărașului și al Maramorășului și al episcopilor din țara ungurească“.

Sec. XVI și al XVII, pentru că să nu mai amintim și secolii anteriori, sunt plini de încercări din partea ungarilor, calvinii mai întâi, apoi romano-catolici, de a-i converti pe Români la religia lor. Calvinii și isbutiseră într-o măsură oarecare, dar norocoși au fost numai romano-catolicii, cari la 1700 au izbutit să-l facă pe mitropolitul Atanasie Anghel să treacă, cu mai mulți protopopi și cu o mare parte a clerului și a poporului, la credința romano-catolică, recunoscând pe Papa dela Roma de căpetenie. Partea cea mai mare a poporului n'a voit însă să audă de unire, ci a rămas și mai departe în vechea credință ortodoxă.

Timp de 6 decenii au stat gr. or. fără nici o căpetenie bisericească, până ce la 1762 guvernul din Viena s'a milostivit a-i supune episcopului sârbesc din Buda. După 22 de ani de astfel de ocârmuire, la 1784 ei căpătară un episcop propriu, însă tot sârb. Acesta dimpreună cu urmașul său, și-au avut reședința, la Rășinari (lângă Sibiu). După 13 ani, la 1797, Români ortodoxi rămân din nou fără episcop, fiind conduși până la 1810 de niște vicari români, cu sediul într'un sat din comitatul Huniedoarei. La 1810 guvernul din Viena le dă, în sfârșit, după ce s'a convins că nu-i poate nimici, un episcop român în persoana lui Vasile Moga, care s'a așezat cu reședința în Sibiu. Moga era însă numai pentru Transilvania; Români din Banat și din părțile ungurene rămăse-

¹⁾ Fragment din lucrarea: „Viața și organizația bisericească și școlară în Transilvania și Ungaria, care aparține zilele acestora.

seră și mai departe sub jurisdicția sârbească la care căutaseră adăpost după 1700. Abia la 1829 se poate reînființa episcopia românească la Arad, dar încă tot într'o simțită atârnare de Sârbi până la 1864. Sub conducerea românească episcopia făcea progrese simțitoare, organizând nu numai viața strict bisericească, ci și pe cea școlară și culturală în genere. Venind, după V. Moga, ca episcop Andrei Șaguna, acesta a lucrat din toate puterile pentru reactivarea vechei mitropolii ortodoxe, ceea ce i-a și succedat la 1864, după ce cu 11 ani înainte Impăratul ridicase la rangul de mitropolie episcopia gr. cat. dela Blaj.

Reactivându-se la 1864 mitropolia, episcopia dela Sibiu s'a prefăcut în arhiepiscopie, iar alături de ea s'au creat încă două episcopii gr. or. rom. cu totul independente de Sârbi, și anume la Arad și la Caransebeș. Toate trei laolaltă aveau să constituie mitropolia.

Cea dintâi grije a mitropoliei a fost acum să se organizeze pe baze cât mai solide. „*Congresul național-bisericesc*“ dela 1868 a făcut un „*Statut organic*“, care prevedea două principii fundamentale liberale, ca baze ale organizației bisericești și anume: *autonomia bisericii și sistemul constituțional reprezentativ*. Acest Statut organic a fost înaintat Corpurilor legiuitoare, cari l-au înarticolat între legile țării, la 1868 (art. IX). La 1869 Impăratul Francisc Iosif l-a sancționat, și astfel el a devenit baza pe care s'a constituit biserica ortodoxă română din Transilvania.

2. Biserica greco-catolică română (unită).

Biserica greco-catolică română, datează din anul 1700, când o parte a Românilor din Transilvania, în frunte cu mitropolitul *Atanasie Anghel*, forțați de împrejurări *politice*, au primit învățătura romano-catolică, rămânând însă și mai departe cu ritul oriental. Îndată după Unirea cu Roma, mitropolitul Atanasie a fost redus la rangul de episcop și supus jurisdicției primatului romano-catolic de Strigoniu. Totodată a fost mutat din Alba-Iulia (Bălgrad), unde își avea reședința și un episcop romano-catolic,—la Făgăraș, de unde urmașii lui au fost, apoi, mutați la Blaj. La 1776 se înființează o nouă episcopie gr. cat., la Oradea mare, iar la 1853, alte două, la Gherla și la Lugoj. În acest an episcopia de Blaj e ridicată la rangul de mitropolie și întreaga biserică greco-catolică

e scoasă de sub jurisdicția primatului de Strigoniu, căpătând un fel de autonomie a sa, destul de relativă, de altfel. ¹⁾

În ce privește *doctrina* biserica gr. cat. s'a unit la 1700 cu biserica rom. cat. în patru puncte, și anume:

- 1) Recunoașterea Papei dela Roma de cap văzut al Bisericeii.
- 2) Purcedarea Duhului Sfânt și dela Fiul.
- 3) Purgatorul, și
- 4) Împărtașania cu pâine nedospită.

La 1900, când s'a ținut la Blaj al treilea conciliu provincial în amintirea celor 200 de ani dela „Sf. Unire“, reprezentanții bisericii gr. cat. s'au pronunțat astfel în ce privește doctrina: *„Declaram că credem și mărturisim toate și una câte una, câte le crede, le mărturisește și le învață Una, Sânta Catholică și Apostolică Biserică a Romei“*. Așa dară nu numai în patru puncte e identică astăzi biserica gr. cat. cu cea rom. cat. ci în toate. Și cu toate acestea, în cărțile rituale gr. cat. „Cezul“ e fără *Filioque*, în forma orientală; iar cuminecătura se face și ea cu pâine dospită, ca la greco-orientali, iar nu cu azimă, ca la romano-catolici. Deci în două puncte esențiale *de fapt* doctrina gr. cat. nu e identică cu cea rom. cat., ci cu cea gr. or.

Tot așa de echivocă e chestia *Bibliei* în biserica greco-catolică. S. Congregație a Bisericii catolice a fixat anume la anul 1835 că „versiunile Bibliei în limbile materne nu trebuiesc permise, afară de acelea ce vor fi fost aprobate de Scaunul Apostolic, sau se vor fi edat cu adnotațiuni luate din Sfinții Părinți ai Bisericii, sau dela bărbații erudiți și catolici“ Conciliul provincial al III, ținut la 1900 în Blaj a enunțat pe baza decretului papal, că nici pentru gr.-cat. nu se va putea tipări o Biblie românească, decât „cu adnotațiuni luate din ss. părinți ai Bisericii sau dela bărbații erudiți și catolici“. La o astfel de Biblie lucrează de mai mulți ani propozitul capitular din Blaj, Dr. Victor Szmigelski, pe urma căruia va și apărea, în curând, o Biblie catolică pentru Români.

¹⁾ Cu privire la autonomia bisericii gr. cat. iată cum s'a exprimat ministrul-președinte ungar, contele St. Tisza, în ședința dela 24 Februarie 1914, când a raportat despre eșuarea tratativilor de pace cu România: „Chestia autonomiei provinciei bisericești gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș, va fi rezolvită deodată cu autonomia romano-catolicilor, dar guvernul nu are excepție, ca la rezolvire raporturile speciale ale numitei provincii bisericești să fie luate în considerare în mod corespunzător. Despre aceea, deci ca autonomia lor să fie separat organizată, după șnodesia mea părerea nu poate fi vorba“.

În ce privește *ritul* Bisericii greco-catolice—care avea să fie cel orientat—s'au introdus o mulțime de lucruri romano-catolice, străine și de caracterul răsăritean al bisericii și de spiritul poporului românesc. Așa s'a introdus d. e. „Devoțiunea Rozariului“. La 1883 Papa a ordonat ca întreaga Biserică catolică să dedice în viitor luna Octomvrie devoțiunii Rozarului, în amintirea ajutorului dat de Prea curata Vergură Maria creștinilor într'o luptă contra dușmanilor lor, în sec. XII. Ordinariatul dela Blaj, considerând că rugăciunea Rozarului nu e cunoscută în Biserica răsăriteană, a dat ordin ca în locul ei să se citească în luna Octomvrie întreagă, Paraclisul Maicei Domnului, în formă de rugăciune. Ordinariatul de Lugoj însă nu numai că îndeamnă pe toți creștinii, ca fieștecare ori în public, ori în privat în casa sa și în familia sa să zică rugăciunea Rozarului, ci întreaga lună lui Octomvrie al anului 1883 voiește să fie dedicată și sfințită Împărătesei Mamei, cu rugăciunea Rozarului“ (Vezi: I Genț: „Administrația bisericească“, pag. 610). Circulara Ordinariatului încheie: „De oarece însă în ținutul parohiilor Diecezei Lugoșului poporul credincios nu s'a îndatnat a face rugăciuni după forma Rozariului, Ordinariatul prescrie să se reciteze: Paraclisul, cu aceea că acei credincioși cari vor zice rugăciunea aceasta cu evlavie odată în biserică, ori la caz de împedcare și în casa lor, și se vor ruga după cugetul Sfinției Sale a Pontificalui, dobândesc indulgență de 7 ani și de atâtea cvadragene. Iar celor ce vor zice rugăciunea aceasta de 10 ori, își vor mărturisii păcatele în părerea de rău și se vor cumineca, li se concede indulgența plenară“ (Nr. 1427/1883).

„În dieceza Orăzii mari devoțiunea Rozarului mai cu seamă în părțile Sătmarului, a început a se răspândi din ce în ce mai mult, și în lipsa textului autentic românesc, începeau în unele locuri a-l recita Rozarul în limba maghiară. Ca nu cumva chiar și această deosebire privată, altcum de tot laudabilă și folositoare — zice păr. I. Genț. protopopul gr. cat. dela Oradea mare — să fie un mijloc spre aceea, ca credincioșii cu încetul să-și uite limba lor liturgică, limba maternă, limba română, Ordinariatul a procurat textul autentic român al acestei devoțiuni și a încuviințat această devoțiune, ca devoțiune privată“.

Un alt caz care ne dovedește abaterea dela ritul răsăritean, e următorul: Catholicismul apusean strămtorat simte nevoia de a se ruga lui Dumnezeu, ca să-și coboare pacea asupra bisericii catolice.

Papa Leon al XIII-lea prin enciclica sa de la 15 August 1889 impune deci tuturor ca „pentru a dobândi dela D-zeu pace Bisericii sale și sfârșit la atâtea rele și persecuțiuni de cari este ea atacată, să esciteze pietatea creștinilor și să invoace în decursul unei luni Octomvrie patroniul puternic al Preacuratei verigure Maria și a Sfântului Iosif, patronul bisericii catolice. Celor cari vor recita cu pietate această rugăciune către Sf. Iosif, Papa le-a conces pentru fiecare dată indulgență de 7 ani și tot atâtea cva-dragene“. In legătură cu această enciclică papală, ep. dela Oradea, Mihail Pavel a dispus ca de aci încolo în fiecare an, în decursul unei Octomvrie, după liturgie, fiecare preot dinpreună cu poporul, să reciteze rugăciunile impuse de papa, și comunicate fiecărui preot din dieceza Orăzii.

Din aceasta e evident că biserica gr. cat. n'a păstrat nici doctrina și nici ritul vreunuia din cele două biserici din care e compusă, ci ea balansează atât în ce privește doctrina, cât și ritul.

In ce privește *organizația internă* a bisericii, aceasta de asemenea nu prezintă un caracter unitar și nici măcar un amestec de lucruri. Unele principii fundamentale ale acestei organizații sunt constituționale, ca în biserica răsăriteană, altele absolutistice, ca în biserica apuseană. „Autonomia“ este însăși mai mult o ficțiune, căci nunții papali și Papa însuși, la care se pot apela diferitele chestiuni, exercită asupra bisericii gr. cat. o influență destul de simțită în unele privințe.

Atârnarea bisericii unite de cea rom. cat. e evidentă și din următoarele: Clerul gr. cat. se pregătește în parte, în seminariile rom. catolice, la Roma, Viena, Budapesta, Ordea-mare, Ungvar etc.; episcopii gr. cat. iau parte la conferințele și la sinoadele romano-catolice, iar credincioșii gr. cat. din atară de Transilvania și Ungaria, sunt supuși direct jurisdicției romano-catolice. Astfel Românii gr. cat. emigrați în America sunt supuși episcopilor rom. cat. de acolo, iar biserica gr. cat. din București e supusă Monseigneurului Raymund Netzhammer, care e pomenit la toate slujbele, câtă vreme, d. e. protopopiatul calvin unguresc din București e supus episcopului calvin din Cluj!

De altfel gr. cat. se gândesc ca, după război, să înființeze „cel puțin un vicariat unit la București“, după cum scrie „*Cultura creștină*“ din Blaj (10 Martie 1915).

Dr. Onisifor Ghibu.

AMINTIRILE UNUI DIPLOMAT RUS

(de pe timpul războiului româno-ruso-turc)

În ultimul număr al marelui reviste pariziene „Revue des deux mondes“ D-l Nelidow, fost însărcinat de afaceri la Constantinopol pe timpul izbucnirii războiului de la 1877, publică o scrisoare foarte interesantă de amintiri din viața sa diplomatică. O mare parte a acestor amintiri referindu-se la tratativele ce D-l Nelidow le-a avut cu D-l I. C. Brătianu în privința trecerii trupelor rusești peste teritoriul Principatelor, credem nemerit a le reproduce aci în întregime :

„Trebuia să mă duc la București să negociez o convenție pentru trecerea trupelor noastre prin Principate. Prințul Carol și D-l Brătianu în timpul vizitei lor la Livadia, fuseseră sondați în această materie. Generalul Ignatieff, cui i se încredințase această afacere, trimise mai întâi pentru a sonda terenul pe unul din dragomanii noștri care fusese în România, un oarecare Belotzeekovitz. La întoarcerea acestuia, plecarea mea fu decisă și la 2 Noembrie mă imbarcai pentru Odesa, sub pretextul de a mă duce în Basarabia să văd pe sora mea, care era acolo măritată.

Principalele chestiuni cari mi se prezentau în misiunea ce-mi era încredințată erau: una, o chestie de formă; cealaltă o chestie de fond. Prima, era de a ști în virtutea cărora depline puteri trebuia să tratez și ce caracter trebuia să aibă înțelegerea ce trebuia să încheiem. Generalul Ignatieff, mi-a răspuns că el mă va acredita. România fiind un stat vasal Turciei și el acreditat pe lângă Poartă, el putea să transmită puterile sale. Avui în doeli asupra regularității acestui procedeu și mai ales primirei lui din partea guvernului român. Dar nu era timp de perdut pentru a pune chestiunea la Petersburg și plecai cu o scrisoare a ambasadorului către D-l Brătianu, primul ministru, prin care îl anunța pe acesta că eram însărcinat să negociez și să semnez un aranjament secret în vederea eventualităților posibile. Chestiunea de fond era de a defini ce trebuia să obțin de la guvernul român și care erau limitele subiectelor ce trebuia abordate și rezolvate. Era evident că Românii nu se vor învoi ușor a ne lăsa să trecem prin țara lor pentru a combate pe Turci, fără a nu voi să ridice puțin voalul viitorului și a se garanta contra consecințelor unui război care putea să iasă în dezavantajul nostru. Afară de aceasta era notariu, că împăratul Alexandru II considera ca o chestie de onoare redobândirea părții din Basarabia, ce trebuise să cedeze prin tratatul de la Paris, pentru a reda Rusiei hotarele ce ea le avusese la suirea sa pe tron.

România o ştia perfect de bine; Brătianu ventila chiar această chestiune la Livadia şi nu era nici o îndoială că el nu va pune chiar de la început această chestiune. Ori, cu cât eram mai versat în afacerile politice şi mă simţeam în stare, pe baza de instrucţiuni precise, să tratez o chestie diplomatică, cu atât partea militară, tehnică mi-era străină. Nu cunoşteam nici maniera de a le satisface, nici forma în care statele îşi regulau raporturile lor în condiţii asemănătoare. Mi se promise din Petersburg de a-mi trimite instrucţiuni la Odesa şi un ofiţer de stat major trebuia să-mi fie ataşat pentru a mă instrui în partea militară.

Găsi în adevăr la sosirea mea la Odesa o depeşă a ministrului care-mi prescrie să mă înţeleg cu comandantul trupelor din Odesa, Generalul Sémeka şi cu marele duce care trebuie să sosească la Chişinău, pentru a-şi instala acolo statul său major. Şi pentru a-mi fi de ajutor, colonelul de stat major, prinţul Mihail Cantacuzene trebuia să mă însoţească la Bucureşti. Această alegere fu, din toate punctele de vedere, perfectă. Amabil şi instruit, cunoscând limbile străine şi având legătură de rudenie în România unde stătuse chiar vreme îndelungată, prinţul Cantacuzene avea şi avantajul de a fi luat în secţia transportului trupelor şi era deci familiarizat cu această parte atât de importantă a mişcărilor unei armate în războiu. Dar şi dânsul nu văzuse nici odată o convenţie militară de acest fel şi nu ştia ce trebuie să conţină. De la minister mi se trimise două convenţii vechi, una dela 1848 cu Austria, a doua dela începutul secolului, tot cu Austria şi amândouă erau absolut neaplicabile condiţiilor cu totul schimbate a le prezentului războiu. Speram să primesc un „proiect“ de convenţie, o schiţă cel puţin, nu avui însă nimic, şi prinţul Cantacuzene şi cu mine trebui, să o învăţăm de la început până la sfârşit.

Pentru partea politică, ordinul ministerului era categoric; nu trebuia să mă ocup cu ea şi trebuia să declin ori ce discuţie sau conversaţie cu acest obiect. Aceasta era mai uşor de spus decât de executat. Nu eu era să provoc aceste discuţii dar nu aşi fi putut să împiedec pe Români de a vroi să atle, înainte de a se angaja, acea la ce se expunem. Temerile mele s'au găsit fondate.

După ce-am luat toate dispoziţiunile pentru scrisorile noastre şi pentru a determina atenţiunea opiniei publice de la scopul călătoriei noastre, plecărăm cu tren special, prinţul Cantacuzene şi eu, la Ungheni, de unde trebuia să mergem cu trăsura până la

Iași. Pașapoartele noastre erau pentru mine pe numele de Alexandresco, iar pentru Cantacuzène pe acela de Karihy și fără nici o piedică sosirăm la ora 7 dimineața la București. Acolo singur baronul Stuart, agentul nostru diplomatic, era prevenit de sosirea noastră și el inițiase în acest secret un singur, din funcționarii săi pe D-1 Zolotareff.

Acești ne așteptă la gară și ne spuse că fuseseră reținute camere pentru noi într'un otel de mâna a doua, unde prezența noastră nu putea fi remarcată de lumea politică. Dar abia sosiți văzurăm că acolo vom fi descoperiți imediat. Otelul era murdar friguros (afară era îngheț) era locuit de actrițe și de personaje suspecte de toate spețele.

Era evident că trebuia să atragem atenția celorlalți locuitori asupra noastră, cari trecând într'una pe lângă ușe, se uitau cu curiozitate la ceea ce făceam. Ne-am decis deci de a nu rămâne acolo, și, ajutați de același Zolotareff, ne întreprăm, la ora când trenul sosea de la Viena, la cel mai mare otel din București, la Grand Hôtel du Boulevard, unde aveam șansa să dispărem în masa celorlalți călători. Trebuia însă să nu ne dăm de gol; să nu se afle nici numele nici meseria noastră, să nu fim recunoscuți de persoanele ce eventual ne-ar cunoaște la București.

Pentru Cantacuzène lucru era mai ușor. El cunoștea orașul, știa punctele ce trebuiau evitate și chiar dacă ar fi fost văzut de cineva, avea totdeauna pretextul să spue că venise să-și vadă ruiele, cum de altfel o făcuse de mai multe ori. Eu, avem colegi în corpul diplomatic și cunoștinți depărtate printre Români.

Dacă m'ar fi știut la București, scopul prezenței mele ar fi fost descoperit. Mă decisei deci de a nu eși ziua de loc, și numai seara, la lumina felinarelor, luam aer, sau câte odată dimineața pe la opt, când nici unul din oamenii din lumea mare nu este pe stradă. Pentru mai multă siguranță, luam precauțiunea de a frecventa cartierele depărtate, în parcul de la Herăstrău și aveam în totdeauna în mână o batistă pentru a-mi acoperi figura la colțul stradelor, ori când mă temeam, de o întâlnire, în care ași fi putut fi recunoscut^o.

Trad. de V. P.

(Va urma)

LITERATURĂ POLITICĂ

— DĂRI DE SEAMĂ —

Austro-Ungaria și felul cum au făcut războiul cu Serbia. — Note luate la fața locului de un neutru, de R. A. Reiss, profesor la Universitatea din Lausanne, tradus de B. Vaschide, diplomat dela „Ecole des Hautes Etudes“ (Sorbonne), Paris. — Paris, Librairie Armand Colin, 1915, 45 pg.

Accastă broșură, ca și cea care urmează, face parte din colecțiunea de „*Studii și documente asupra războiului*“, publicată de un comitet alcătuit din unsprezece bărbați de știință, francezi, al căror nume e o garanție despre valoarea însăși a publicației lor. Acești unsprezece bărbați de știință sunt: Ernest Lavisse, Ch. Andler, I. Bedier, H. Bergson, E. Boutroux, E. Denis, E. Durkheim, J. Hadamard, G. Lanson, Ch. Seignobos și A. Weiss.

În broșura de față se arată mijloacele în adevăr barbare, pe cari le-au întrebuințat austro-ungarii, în războiul lor contra sârbilor, a căror vitejie n'au putut-o înfrânge pe cale onorabilă, nici măcar pentru scurtul timp cât aceștia au fost bătuți. Ni se vorbește în mod obiectiv despre întrebuințarea gloanțelor explozibile, despre bombardarea orașelor deschise și distrugerea caselor, despre măcelărirea soldaților prizonieri și răniți, despre măcelărirea civililor, despre prada și nimicirea averii mobiliare. Autorul dă o mulțime de fotografii de ale oamenilor măcelăriți, cărora li s'au scos ochii, li s'au tăiat sânurile, urechile, picioarele s. a. m. d.

Ingrozitor!

Doctrina germanilor asupra războiului și felul cum o pun în practică de E. Lavisse și Ch. Andler, profesori la Universitatea din Paris, tradus de B. Vaschide, Paris, 1915, 50 bani, 47 pg. O foarte serioasă broșură scrisă cu toată obiectivitatea posibilă în astfel de vremuri. Arată pe baza de documente franceze, belgiene și germane, modul după care germanii au practicat războiul în Belgia și în Franța, asasinând, jefuind, incediind și distrugând tot ce le ieșea în cale. Arată apoi doctrina germană a războiului, precum și ideile cari au inspirat doctrina. Ideile acestea, pe cari autorii le găsesc exprimate în întreaga literatură și viață a germanilor din ultimul secol, spun că: Războiul este o necesitate pentru Germania; el e cerut de Dumnezeu și de natură, Germania trebuie să guverneze lumea.

Autorii își încheie expunerile lor clare convingătoare și exprimate în mod cuviincios, astfel: „Nemții au îndrăzneala să afirme că ei n'au vroit războiul și că noi i-am silit să se bată. Cât despre noi, suntem siguri că s'a probat cu cea mai mare limpezeală că în August trecut ei au fost autorii răspunzători ai războiului... Ori cine poate să se întrebe dacă vre un alt popor s'a îndreptat spre războiu ca poporul german, sau a pregătit războiul ca și când ar fi făcut natural parte din viața sa națională. Priviți câte pricini și motive se întrunesc într'un mănunchiu grozav: interesele... materiale, setea de aur, o mojiec barbară innăscută, patriotismul întărit printr'o trufie fără margini și un misticism puternic și complex, tind spre acelaș scop, care e să înalțe „Germania mai pre sus de toate“ și să suprime pe toate celelalte popoare, poporului ales de Providență.

„Gândiți-vă și veți vedea că noi și cu aliații noștrii, ne batem pentru libertatea lumii întregi și că nici un popor, foarte mare sau foarte mic nu e sigur să trăiască cinstit în pace, atâta vreme cât militarismul Germaniei nu va fi cu desăvârșire distrus“. (pg. 47).

Amica noastră Austria și Pangermanismul în România, de *Maior C. Moroiu*, veteran. București, Editura ziarului „Războiul“, 1915, ediția II-a, 16 pg. Cuprinde patru articole: Amica noastră Austria; Raubritter; Pangermanismul în România și Nemții și Fanarioții. Printre altele, autorul cere „să le interzicem (Nemților) propaganda ce o fac prin școlile lor, cari trebuiesc suprimate“.

Concluziile broșurei sunt: „Intr'un glas și un gând să mergem alături cu puterile civilizate strigând: „*Moarte Austriei perfide!*“

Jos pangermanismul și cultura nemțească!

Jos produsele industriei germane!

Afară nemții și susținătorii lor!

Jos nemțofili, dușmanii românismului!

Jos societățile, cluburile și stabilimentele nemțești!

Trăiască România mare!

Trăiască bunii Români ce luptă și vor lupta pentru realizarea idealului nostru național și unirea tuturor Românilor într'un singur stat!

Trăiască ginta latină!

Trăiască Impătrita Înțelegere, care și-a propus a proclama: „*Dreptul și libertatea popoarelor!*“

G. Sima.

CRONICA

Politice și Culturale.

Ortodoxie sau inconștiență?—Societatea ortodoxă națională a femeilor române anunță pe ziua de 24 August un festival la Arena „Amicii orbilor”. Cu acest prilej Societatea se felicita că a putut obține grațiosul concurs al marelui artiste Niffa-Jo, care va cânta cele mai noi creațiuni ale sale (*franțuzești!* N. R.) în programul serbării mai găsim și o parte cinematografică „de un *exceptional interes*”, cu un film „*absolut nou*”. Va fi și o comedie de o *veselie extraordinară de mare*.

Credem că o societate, care-și zice și „ortodoxă” și „națională” și-a greșit cu desăvârșire scopul, dacă pentru ajungerea lui se folosește de astfel de mijloace,

Donă cărți despre Ardeal. — Academia română a publicat, de curând două lucrări asupra Ardealului și anume: „*Emigrările de peste munți*”, 51 pg., de D-r I. Nistor, profesor la Universitatea din Cernaăuși și membru al Academiei române și „*Contribuțiuni la istoria Românilor Ardeleni*” (1780—1792) cu 84 acte și documente inedite, culesse din arhivele din Diena, Budapesta, Sibiu și Brașov de D-r Ioan Lupas, protopop la Săliște și membru corespondent al Academiei române, (207 pg.) Ambele lucrări prezintă și un interes politic deosebit. Dom reveni asupra lor într-un număr viitor.

Ajutorarea Ardelenilor. — D-l V. Comșa, care a exportat prin Cassa centrală a băncilor populare din România, porumb pentru țărani români din Ardeal, arată într-un interesant articol publicat în „*Dimineața*” din 15 August că „cele peste 760” vagoane de porumb (trimise prin Cassa centrală), au plecat din modestul pădul țărănilor, prin obști, și nici un bob din cele 130.000 vagoane ale boierilor.

În toată România nu s'a aflat un singur proprietar care să fi oferit pentru nenorocirii ardeleni, un singur sac de porumb. Așa că fratele ardelenilor nu e ciocoiul din orașe, ci țăranul“.

Fără alt comentari!

O desiluzie.—Cine va ceti broșura: „*O critică și un profesor*”, a simpaticeului scriitor D. D. Pătrășcanu, va rămânea cu totul desiluzionat. În această broșură d. P. răspunde unei critice pe care i-a făcut-o cărții sale de istorie antică pentru cl. I de liceu, d-l Em. Panaitescu, și despre care am scris și noi într-un număr anterior al „*Tribunei*”. Păcat că d. Pătrășcanu în loc să discute în mod obiectiv greșelile relevate de d-l Panaitescu, s'a lăsat răpit de patimă, și a scris într-un ton cu totul neadmisibil despre colegul său, la care presupune numai decăt: rea voință, perversitate, ignoranță totală etc...

Cel puțin dela oameni ca d. Pătrășcanu, suntem în drept să așteptăm discuții demne, obiective și senine, și aceasta cu atât mai vădit, cu cât d-sa e și personal interesat. Altfel unde ajungem cu discuția?

Boicot în contra școalelor germane din România. — În întrunirea ghedeniștilor ținută la Liga culturală, Miercuri în 2 Sept. a. c., d. Simeon Mândrescu, profesor de limba de germană la Universitatea din București, a cerut ca lumea românească să boicoteze școalele germane din țară.

Am vorbit și noi într'un număr anterior al revistei despre primejdia școalelor germane din România și credem că vom mai reveni asupra lor, într'o lucrare documentată.

Un „enfant terrible“. — La București a apărut o nouă revistă literară, sub numele de „Făt-Frunos“, având ea director pe cunoscutul literat român Jean de Léresty. Numărul prim al acestei reviste ne aduce pe prima pagină o poezie în limba franceză, a d-șoarei Hélène Vacaresco...

Revista din chestiune ar fi trebuit botezată „L'enfant terrible“.

Sărbătorirea poetei Maria Cunțan. — Marți în 8 Sept. a. c. a fost sărbătorită la Ateneul român din București, gingașa poetă a Ardealului, d-șoara Maria Cunțan, printr'un festival organizat de Uniunea femeilor române.

Credem că această sărbătorire consacră o carieră literară dintre cele mai frumoase. D-șoara Cunțan e de sigur cea mai bună poetă a Ardealului — cel puțin.

O nouă batjocură nemțească: „Deșteaptă-te Române!“ — „Sub direcția unui comitet de redacție,“ care are ca „administrator-delegat“ pe d-l B.—Constant, a început să apară în Capitală un „organ bisăptămânal pentru apărarea neamului românesc“, purtând ca titlu, cuvintele bardului dela 1848: „Deșteaptă-te Române“.

Mărturisim că am încercat o grea durere sufletească când am eștit în fruntea unei foi nemțești, aceste cuvinte sfinte. Căci foaia aceasta nouă, nu e decât o nouă nerușinare nemțească, pe care opinia publică n'ar trebui să o tolereze nici o clipă. Și n'ar trebui s'o tolereze nici organele statului, de oarece foaia în chestiune amenință încă din primul ei număr cu *revoluție*. În adevăr, vorbind despre niște prefinse dări nouă proiectate de guvern, ziarul nemțese își încheie astfel articolul său care e intitulat: „Revoluția se apropie“. „Ceeace voim să facem aci, nu e un denunț guvernului, o nouă represiune 1907 nu se va putea repeta astăzi. Noi prin aceasta înștiințăm pe toți cei cari au suferit și cari nu vor să mai sufere, ce li se pune la cale, și celor ce n'au fost înștiințați le aducem la cunoștiință, cu voce de sânge „Se apropie revoluția!“

Toate articolele acestui ziar sunt de o violență și de o nerușinare fără păreche. D-l ministru Costinescu e numit hoj și „cământar“, pare ar trebui „pălmuț“, pentru că n'a deschis din capul locului granițele „pentru cei ce vărsau sume fabuloase în lăzile numeroasei familii a senilului analfabet“. „Felonie“, „ticăloșie“, „rapacitate“, „exercherie“ — sunt alte grațiozități la adresa d-lui Costinescu. La fel sunt tratați membrii „Acțiunii naționale“ și toți cari împărtășese în mod cinstit idealul românesc.

Dacă și aceasta este libertate de presă, mărturisim că noi suntem cei mai mari dușmani ai ei. Impotriva unei astfel de libertăți, credem că orice mijloace, ori cât de drastice, sunt permise.

CASĂ FONDATĂ IN 1866

FURNIZORUL CURTEI REGALE

EXPLOATĂRI PROPRII de PĂDURI de STEJAR și BRDA

MARE DEPOZIT DE CHERESTEA ȘI FIERARIE

ȘI PRIMA FABRICĂ ROMANEASCĂ PENTRU
INDUSTRIA LEMNULUI

GHEORGHE BARBULESCU

(PLOEȘTI)

CENTRALA:

CALEA CAMPINCI No. 64

FABRICA:

CALEA OILOR No. 114-118

FILIALA: VIA STELA, VALCA-CĂLUGĂREASCĂ

Raion special pentru Mobile și Tâmplărie în orice stil și de comandă

PARCHETE SPECIALE DE STEJAR

Gh. Ionescu & S. Rădulescu

Fost VASILE GHEORGHIU & C-nie

P L O E Ș T I

MAGAZIN DE PIELARIE

BATFABRICA DEACARIE

și

EXPLOATĂRI DE PĂDURI

LEMNE DE FOC ȘI DE CONSTRUCTIE

Toate cererile de abonament, schimbările de adrese, reclamații asupra numerilor neprimite, plata abonamentelor se vor face la Administrația revistei: Craiova, Tipografia „Ramuri“, Str. Liceului No. 5.

ABONAMENTUL ..

1 an — 10 lei

|

6 luni — 5 lei